

types of motor activity with a gymnastic orientation in the educational process of professional training of future physical educational teacher in institutions of higher education in Ukraine has not been initiated. And the development of innovative types of motor activity with a gymnastic orientation in our country, unlike most European countries, has been delayed for many years.

Purpose. The purpose of the article is the chronological analysis of the use of innovative types of motor activity with a gymnastic orientation in different historical periods of professional training of specialists in physical culture and sports.

Methods. Being used research methods are analysis of philosophical, psychoeducational and professional-methodological literature pertaining to being studied problem.

Results. It has been established that the first educational institutions for the training of specialists in physical education appeared in the Scandinavian countries at the end of the eighteenth century. The emergence of a professional approach to the training of specialists in physical education and, in particular, gymnastics, in the territory of Ukraine, refers to the second half of the XVIII - the first half of the XIX centuries. And the first lessons of gymnastics began to be implemented in schools, gymnasiums and other educational institutions of Ukraine from 1864/65 academic year. The native forms of physical education, as well as the field of activity called "Physical Culture", were formed in the countries of Europe in the XIX century. On the basis of national gymnastics systems: German, Swedish, French, English (sports-game) and Sokolska the large sections of the urban population were involved in gymnastics classes and, as a result, the innovative types of motor activity appeared.

Originality. Chronological analysis of the use of innovative types of motor activity with a gymnastic orientation in different historical periods of professional training of specialists in physical culture and sports was made for the first time.

Conclusion. Based on the philosophical, psychoeducational and methodological literature pertaining to being studied problem of research, we have made a chronological analysis of the use of innovative types of motor activity with a gymnastic orientation in different historical periods of professional training of physical culture and sports specialists.

Keywords: innovative types of motor activity, motor activity, gymnastics, physical culture specialists, historical aspect, physical education, professional training.

Одержано редакцією 07.10.2017

Прийнято до публікації 15.10.2017

УДК 378.016:811.161.2:001.895 (045)

БЕРЕЗА Людмила Олександрівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри української мови
та загального мовознавства, Черкаський
державний технологічний університет, Україна
e-mail: abtschinez@ukr.net

ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ НАВИЧОК ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Розглянуто процес навчання української мови як іноземної з огляду на інтерференційні міжмовні й внутрішньомовні впливи. Досліджено питання мовної, міжмовної й внутрішньомовної інтерференції. Здійснено класифікацію найбільш типових помилок, що трапляються у процесі опанування української мови іноземними студентами. На основі проведеного дослідження найтиповіших помилок в українському мовленні іноземних студентів визначено основні види мовної інтерференції. З'ясовано причини виникнення мовної

інтерференції. Здійснено порівняння звукових систем української й арабської мов, яке підтверджує порушення реалізації українських фонем арабськими студентами у процесі сприйняття й відтворення мовлення.

***Ключові слова:** міжкультурна комунікація; мовна інтерференція; міжмовна інтерференція; внутрішньомовна інтерференція; українська мова як іноземна; постановка звуків; мовні помилки; мовленнєві навички.*

Постановка проблеми. Відповідно до Держстандарту вищої професійної освіти іноземних громадян, навчання української мови як іноземної, що є засобом здобуття їхнього основного фаху, повинне відбуватися з урахуванням специфіки і спрямованості на реалізацію завдань майбутньої професійної діяльності випускників. Особливої уваги, на наш погляд, вимагає професійно орієнтований підхід навчання української мови в технічних закладах освіти, який передбачає формування у студентів знань, умінь і навичок іншомовного спілкування в конкретних наукових і професійних сферах. Таке навчання враховує потреби студентів у навчанні мови відповідно до особливостей майбутньої професії й фаху. Варто зазначити, що для повноцінної професійної комунікації сукупність певних лексичних чи граматичних знань вважаємо не достатньою. Тому метою навчання української мови як іноземної у вищих закладах освіти технічного спрямування є досягнення достатнього для практичного застосування у професійній діяльності мовленнєвого рівня.

Як зазначають науковці [9], на якість навчання мови впливають різні чинники. Наприклад, опанування іноземної мови відбувається в протилежному напрямі, ніж вивчення рідної мови, оскільки рідна мова пізнається не усвідомлено, а іноземна мова – навпаки, тобто спочатку формується усвідомленість, потім намір. Крім того, навчальний матеріал обмежений конкретною навчальною програмою. З огляду на це, навчальна дисципліна є лише засобом формування знань і обміну думками.

Загальновідомо, що під час навчання української мови як іноземної у студентів виникає багато мовних помилок, які приводять до неефективної міжкультурної комунікації. Науковці вважають мовні помилки складним явищем, «дефектом», який під дією певних обставин виникає в мовленнєвому механізмі [7]. У нашому дослідженні мовленнєвою помилкою вважаємо будь-яке порушення мовних норм. Відповідно до того, які норми порушуються, існує класифікація помилок. Проте, здійснити правильну чітку класифікацію мовних помилок не завжди видається можливим, зважаючи на те, що подекуди категорії помилок перетинаються. Багаторічна практика і цілеспрямоване дослідження помилок свідчить про те, що основною причиною їх виникнення є інтерференційні впливи.

Мовна інтерференція розглядається в педагогічній науці як «узаємодія мовних систем, унаслідок якої відбувається вплив системи рідної мови суб'єкта навчання на мову, яка вивчається, у процесі її опанування» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням професійно орієнтованого навчання іноземної мови працювали Н. Д. Гальськова, О. Ю. Іванова, Д. Л. Матухін, П. І. Образцов. Вагомий внесок у дослідження основних понять теорії мовних контактів та інтерферентних явищ зробили У. Вайнрайх, В. О. Виноградов, Є. М. Верещагін, А. Є. Карлінський, В. Г. Костомаров. Проблеми інтерференції торкалися у своїх працях також вітчизняні й закордонні дослідники: В. В. Алімов, Р. К. Алішова, Н. В. Василенко, Ю. А. Жлуктенко, А. В. Малишева та ін.

Мета статті – проаналізувати особливості інтерферентних явищ у процесі професійно орієнтованої міжкультурної комунікації іноземних студентів і запропонувати шляхи усунення найбільш типових помилок у різних видах мовленнєвої діяльності під час навчання української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розрізняють міжмовну і внутрішньомовну інтерференцію. Відмінності в системах рідної мови і тієї, яка вивчається, спричиняють міжмовну інтерференцію на різних мовних і мовленнєвих рівнях уже з початкового етапу навчання. Щодо внутрішньомовної інтерференції, на відміну від міжмовної, вона виникає тоді, коли суб'єкти навчання набувають певного досвіду в навчанні мови, тобто мають якісь базові знання нової мови. Таким чином, набуті раніше навички взаємодіють із новими, не достатньо міцними, у межах мови, яка вивчається, що породжує помилки. Тобто механізми внутрішньої інтерференції діють у межах однієї мови і не залежать від іншої мови.

На основі існуючих класифікацій і проведеного дослідження найтипівіших помилок в українському мовленні іноземних студентів визначимо, на наш погляд, основні види мовної інтерференції:

- *міжмовну* (включає фонетичну, орфографічну, граматичну, лексичну, семантичну, стилістичну і лінгвокраїнознавчу інтерференцію, які виникають внаслідок впливу рідної мови студента або раніше вивченої іншої іноземної мови на опанування української мови);
- *внутрішньомовну* (включає фонетичну, орфографічну, граматичну, лексичну, семантичну, стилістичну і лінгвокраїнознавчу інтерференцію, які виникають унаслідок того, що набуті на початковому етапі навички оформлення й використання «нової» мови вступають у конфлікти з тими навичками, які формуються на подальших етапах вивчення цієї мови).

До причин, що суттєво ускладнюють процес засвоєння української мови іноземними студентами, відносимо такі:

- неврахування семантичних відтінків слова відповідно до конкретного контексту (лексична інтерференція, стилістична інтерференція: *пишу помилку* замість *роблю помилку*);
- багатозначність лексичних одиниць (лексична і стилістична інтерференція);
- недостатня сформованість навичок стильового розрізнення тексту (лексична інтерференція, стилістична інтерференція);
- неправильне використання аналогії (граматична інтерференція: в однині – *яблуко*, у множині – *яблука*, але слова *молоко*, *м'ясо* вживаються лише в однині, натомість студенти застосовують за аналогією слова *молоко*, *м'ясо* у множині – *м'яса*, *молока*; відмінювання іменника як дієслова за хибною аналогією: *я хворобаю*, *ти хворобаєш та ін.*);
- змішування відмінкових форм через їх формальну подібність (граматична інтерференція). Наприклад: *у магазин* – знахідний відмінок, проте студенти говорять «*я сьогодні йду в магазині*», тобто помилково використовують форму місцевого відмінка в значенні знахідного, а також спостерігається неправильне застосування закінчень місцевого відмінка через незнання такої граматичної особливості: *у столі*, *у шафі*, але *в кутку*, *в саду*, *в парку*);
- застосування одного слова в значенні іншого з причини їх семантичної та формальної подібності (*вдома – до дому*; *моя стара сестра* в значенні *старша*; *територію Київської Русі поселяли ...* замість *заселяли ...*);
- зміна значення похідного слова внаслідок неточного або неправильного осмислення його морфемної структури (лексична інтерференція). Наприклад: «*зробити фото на пам'ятник*» у значенні «*на пам'ять*» або «*вивчити на пам'ять*» замість «*вивчити напам'ять*»);
- міжмовна інтерференція (наприклад, відсутність граматичного явища в рідній мові студента або в мові, яка вивчається; невідповідність відмінкових форм, розбіжності родових чи числових форм іменників, фонетичні особливості мов);

- лінгвокраїнознавча інтерференція (помилкове трактування фонової лексики; форми звертання на «ти», «Ви» і як похідне – наказові форми дієслів: **пиши, пишть, читай, читайте** та ін.).

Зважаючи на зазначене вище, видається необхідною робота над роз'ясненням тонких смислових нюансів, граматичних відмінностей лексичних одиниць, незнання яких спричиняє помилкове використання в мовленні.

Як відомо, джерелом міжмовної інтерференції є рідна мова студента або та іноземна, яка вивчалася раніше. Людина, яка вивчає нову мову, інстинктивно вибудовує знання мови, що вивчається, на базі рідної мови. У процесі роботи з іноземними студентами найбільшу кількість помилок зустрічаємо на звуковому рівні (так звана фонетична інтерференція), виникає внаслідок артикуляційних можливостей носіїв інших мов. Порівняння звукових систем української та арабської мов на артикуляційному, фонологічному і фонетичному рівнях, визначення місця арабо-української фонетичної інтерференції підтверджує порушення реалізації українських фонем арабськими студентами у процесі сприйняття й відтворення мовлення.

Таким чином, порівняння систем голосних свідчить про те, що арабські студенти можуть порушувати реалізацію українських фонем |и|, |е|, |о|.

Арабський [i] за своїми характеристиками відповідає українському [i]. Тому зазвичай із відтворенням цього звука в арабськомовних студентів проблем не виникає. Звук [a] в арабській мові належить до середнього ряду, в українській – до заднього. Проте його постановка також здебільшого відбувається швидко. В арабській мові звук [o] відсутній, а в українській мові звуки [o] [y] мають подібні фонетичні характеристики (задній ряд, огубленість). Зважаючи на це, важливим видається формування навичок із вимови і розрізнення цих голосних звуків. Послідовність подачі фонетичного матеріалу повинна відбуватися за принципом «від простого до складного». Спочатку варто формувати навички вимови тих звуків, які не викликають особливих труднощів. Так відбувається постановка артикуляції українських звуків. Після формування цих навичок починається черговий етап – корекція вимови. Як свідчать дослідження, «постановка і корекція вимови – це двоєдиний процес, який передбачає створення адекватних слухових образів мови й артикуляційних навичок, корекції порушень, які виникли у процесі постановки вимови, засвоєння позиційної системи і фонологічних (звуко-смислових) опозицій, реалізації фонетичних навичок у різноманітних видах мовленнєвої діяльності метою їх тренування й активізації» [4]. Звернімо увагу, що, наприклад, у китайській мові звук [л] – середнє між [р] і [л], але ближче до [л]. Це приводить до того, що студенти, рідною мовою яких є китайська, навчаючись української мови, не розрізняють ці два звуки. Тобто в цьому разі мова йде про міжмовну фонетичну інтерференцію. Зважаючи на це, завданням викладачів є формування відповідних артикуляційних навичок і систематична робота над їх закріпленням і корекцією порушень.

Варто наголосити, що під час навчання іноземної мови варто враховувати вплив рідної мови студента, проте намагатися уникати його, оскільки найчастіше проведення аналогій із рідною мовою приводить до виникнення помилок у навчанні іншої мови.

Спираючись на дослідження в галузі методики навчання російської мови як іноземної [11], зазначимо, що посилення явища інтерференції з огляду на випадковий фонетичний збіг виникає під час звукового сприйняття мовлення, тобто інтерферуються навички слухового аналізу. Науковці наголошують, що необхідно враховувати «чинник суб'єктивного звукового сприйняття», оскільки звукове сприйняття має суб'єктивний характер і значною мірою відрізняється в носіїв різних мов. Через це багато уваги під час навчання приділяємо саме аудіюванню.

Висновки. Таким чином, аналіз помилок іноземних студентів у процесі навчання української мови свідчить про те, що різні види міжмовної та внутрішньомовної інтерференції значно впливають на опанування мови. Правильна організація роботи над особливостями мови і своєчасна класифікація мовних порушень сприяє ефективній роботі над помилками, уможливує їх зменшення або усунення на різних мовних рівнях у всіх видах мовленнєвої діяльності. Особливої уваги під час навчання української мови як іноземної потребує формування у студентів навичок із вимови і розрізнення звуків. Навчаючи іноземців української мови, варто чітко добирати лексичний мінімум відповідно до мети, завдань і профілю навчання.

Перспективу подальшої роботи вбачаємо в більш детальному вивченні окресленої в цій студії проблеми.

Список використаних джерел

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – Москва : ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Акопян Ю. А. Лексико-семантические особенности австралийского варианта английского языка (на материале австралийской поэзии) : дисс. ... канд. филол. наук : 10. 02. 04 / Юлия Александровна Акопян. – Москва, 2003. – 141 с.
3. Башмакова И. С. К вопросу о формировании умений профессионального общения у студентов неязыковых вузов / И. С. Башмакова // Вестник МГЛУ. – Вып. 477. – Москва, 2003. – С. 44–46.
4. Василенко Н. В. Формування орфоепічних умінь і навичок з української мови в арабськомовних студентів : автореферат дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) / Ніна Василівна Василенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 22 с.
5. Замкова О. Комунікативні вправи до читання художніх іншомовних текстів / О. Замкова, Т. Ткаченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць, вип. ЛІІ, частина ІІ. – Слов'янськ, 2010. – С. 212–217.
6. Костомаров В. Г. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам / В. Г. Костомаров, О. Д. Митрофанова. – Москва : Русский язык, 1988. – 160 с.
7. Леонтьев А. А. Внутренняя речь и процессы грамматического порождения высказывания / А. А. Леонтьев // Вопросы порождения речи и обучение языку. – Москва : Изд-во Московского ун-та, 1967. – С. 6–16.
8. Леонтьев А. А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии / А. А. Леонтьев. – Москва ; Воронеж, 2001.
9. Матухин Д. Л. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку студентов нелингвистических специальностей [Электронный ресурс] / Д. Л. Матухин. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/professionalno-orientirovannoe-obuchenie-inostrannomu-yazyku-studentov-nelingvisticheskikh-spetsialnostey>.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підруч. [вид. 2-ге, виправлене та доповнене] / В. В. Москаленко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
11. Розанова С. П. Динамика внутриязыковой лексической интерференции и ее нейтрализация / С. П. Розанова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия : Вопросы образования : языки и специальность. – Москва, 2009. – № 1. – С. 67–73.

References

1. Azimov, E. G., & Schykin, A. N. (2009). *New dictionary of methodical terms and concepts (theory and practice teaching of languages)*. Moscow (in Russ.)
2. Akopyan, Y. A. (2003). *Lexical-semantic features of the Australian variant English language (on the material of Australian poetry)*: diss. ... Candidate of Phil. Sciences: 10.02.04. Moscow (in Russ.)
3. Bashmakova, I. S. (2003). To the question of formation of skills of professional communication among students of non-linguistic high schools». *Bulletin of Moscow State University*, 477, 44–46 (in Russ.)
4. Vasylenko, N. V. (2008). *Forming of orphoepic skills and abilities of Ukrainian language of Arabic students: author's abstract of the dissertation*: 13.00.02. Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University (in Ukr.)
5. Zamkova, O. (2010). Communicative exercises to read artistic foreign texts». *Humanization of the teaching and educational process*, part II, 212–217. Slovyansk (in Ukr.)
6. Kostomarov, V. G. (1988). *Methodical manual for teachers of the Russian language to foreigners*. Moscow: Russian language (in Russ.)
7. Leontiev, A. A. (1967). Internal speech and the processes of grammatical generation of utterance. *Questions of speech generation and language learning*. Moscow: University Press (in Russ.)

8. Leontiev, A. A. (2001). *Language and speech activity in general and pedagogical psychology*. Voronezh (in Russ.)
9. Matukhin, D. L. (2011). *Professionally-oriented teaching foreign language for students of non-linguistic specialties*. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/professionalno-orientirovannoe-obuchenie-inostrannomu-yazyku-studentov-ningvisticheskikh-spetsialnostey>.
10. Moskalenko, V. V. (2008). *Social psychology: textbook*. Kyiv: Center of Educational Literature (in Ukr.)
11. Rozanova, S. P. (2009). Dynamics of intralinguistic lexical interference and its neutralization. *Bulletin of the Russian University of Peoples' Friendship, Series: Education issues: languages and specialty*. Moscow (in Russ.)

Abstract. *BEREZA Ludmila Oleksandrivna. Interference of students of foreign students in the process of professionally oriented intercultural communication.*

Introduction. *In this article is considering a process of studying Ukrainian as foreign language taking into interference interlingua and intralinguistic impacts. Indicated, that reaches of Ukrainian language's lexical base, multivolume of lexical units and also different sorts of linguistic interference are great extent compounded the process of mastering Ukrainian language by foreign students.*

Purpose *is to analyze the peculiarities of interference phenomena in the process of professionally oriented intercultural communication of foreign students and to offer ways to eliminate the most typical mistakes in various types of speech activity while studying the Ukrainian language.*

The following methods were used in the investigation: theoretical – studying of scientific literature to determine the state of research in pedagogical and methodological science, the issue of the Ukrainian language learning process for foreign students in higher educational institutions of Ukraine; theoretical and methodological, terminological and system analysis; empirical – pedagogical observations; analysis of mistakes that arise during the learning process.

Originality. *Investigated a question of linguistic, interlingua and intralinguistic interference. Partly realized a classification of typical errors, that happened in the process of mastering Ukrainian language by foreign students. Fundamental sorts of linguistic interference: interlingua (including phonetic, orthographical, grammatical, lexical, semantic, stylistic and linguistic-country research interference, which arise as a result of influence a student's native language or another foreign language learned early at mastering Ukrainian language) and intralinguistic (including phonetic, orthographical, grammatical, lexical, semantic, stylistic and linguistic-country research interference, which arise as a result of acquiring on the elementary stage skills of execution and using «new» language getting in conflict with those skills, which forming on next stages of studying that language) is determined on the basis of investigation the most typical errors in Ukrainian speech of foreign students. Reasons of arising linguistic interference are explicated in the article.*

Results. *Realized comparison of acoustic systems of Ukrainian and Arabic languages, that confirms imperfection an implementation of Ukrainian phonemes by Arabic students in perception and reconstruction speech process. Determined, that consecution of giving phonetic material must go on «from simple to complex» principle, because thusly articulation of Ukrainian sounds is training. Notice, that during studying foreign language it's needed take into consideration an influence of student's native language, but we need to escape it, because most often conducting an analogy with native language lead to mistakes during studying another language.*

Conclusion. *The conducted research makes it possible to establish that intensification of the phenomenon of interference in view of a random phonetic coincidence occurs during the sound perception of speech, that is, interference the skills of auditory analysis. The author came to the conclusion that teaching foreigners of the Ukrainian language should clearly choose the lexical minimum in accordance with the purpose, objectives and profile of teaching.*

Key words: *intercultural communication; linguistic interference; interlingua interference; intralinguistic interference; Ukrainian as a foreign language; sounding; language mistakes; speaking skills.*

*Одержано редакцією 11.09.2017
Прийнято до публікації 19.09.2017*